

Mirana Likar Bajželj

Nedolžnost

Vsak dan se iz bučnega jutra na Josefstadstrasse spusti v dunajski mestni park mlajša ženska. Za ta letni čas je preveč oblečena. Zunaj je osemindvajset stopinj, ona pa v nogavicah in v jopi. Še dobro, da na Dunaju vedno piha. Prečka park, poln je vrtnic, ki tudi zares dišijo, a ne njej, gre skozi prehode stare palače, pri fijakerjih zavije desno, tudi res ostrega vonja po konjih ne čuti, in se po desetih minutah vzpne po z Monetovimi lokvanji poslikanih stopnicah do vhoda v Albertino. Kupi karto in se dvigalom pelje naravnost v drugo nadstropje. Včasih so z njo uslužbenci, dvigalo se ustavlja v etažah, kjer so depoji, troje vrat se odpira na troje različnih koncev in s posebnimi ključi, za odhajajočim se včasih pokaže kanček visokih polic v skladišču, kanček hodnika s pisarnami ... Nič je ne premami, da bi dvignila pogled, čeprav dvigalo vodi v neznane prostore, ki jih, razen ob posebnih priložnostih, obiskovalci sploh ne morejo videti.

V svojem nadstropju izstopi in gre skozi vrata, na katerih piše Gottfried Helmwein. Včasih je tako zgodaj še čisto sama, včasih so za vrati že drugi. Gre skozi sivo in belo pobarvane sobane. Ne gleda slik mučenih otrok. Ne gleda tistih, na katerih so nacisti v svetlečih uniformah, zvito postavljeni v svetlopisemskih mitičnih prizorih. Pozdrav treh kraljev. Ne gleda prizorov sodobnih bližnjevzhodnih vojn, ko raztrganim otrokom pri nogah ležijo igračke Racman Jaka in Miki miška.

Hiti le k eni sliki. *Murmur of the Innocents*. Olje na platnu. 1100 x 714. Deklica stoji pred prazno golo posteljo v prazni goli sobi. Oblečena je v belo čipkasto spalno srajčko. Stene so sive. Na grozljivo prazni postelji ni blazine ne odeje. Dekličini lasje so svetli. Oči modre. Okoli deklice je nič.

Zakaj si me zapustila? sprašuje vsak dan znova.

Ženska sede na klopeco pred sliko. Okoli nje je hladen polmrak razstavnega prostora. Zakaj, se sprašuje tudi ona.

Na dekličinih sklenjenih dlaneh je nekaj rdečega. Ni mogoče vedeti, ali je to le barva dlani, odsev neznane svetlobe, ali pa je na njih res kri. To ve slikar, to ve ženska, to ve vsak človek zase.

To so tiste vrste slike, ki te spomnijo, kaj vse veš, čeprav ne veš, da veš. Čuvaj slik Joseph Novak se tega spomni vsakič, ko med svojim sprehtodom med sobami pride mimo. Čuvaji v Albertini nikoli ne sedijo. Včasih se Novak malo nasloni na kratko ograjico v kotu med dvema sobama, čisto malo, da razbremeni stopala, potem pa se spet požene v počasno krožno gibanje. Pazi, da kdo ne slika z bliskavico. Pazi, da se kdo ne dotika slik. Da imajo dame nahrbtnike le na eni rami in jih je mogoče jemati kot torbico, nahrbtnike je namreč obvezno oddati v garderobo, dame pa imajo svoje stvari rade pri sebi. Novak opazuje ljudi, ki mimo teh slik skoraj hitijo. Ne prenesejo pogleda na vojno, otroke in naciste. Zaradi tega mu je manj dolgčas, saj lahko opazuje oboje, slike in to, kako delujejo na ljudi. Misli si, da je neverjetno, da lahko nekaj gramov barve in nekaj metrov platna izvabi vzdih, vzklike in komentarje, pospeši ali za kratek čas ustavi korake. Pred krvavimi televizijskimi prizori terorja in vojn pa zvečer sedijo kot mrtve ribe, si misli. Ko pazi kakšne abstraktne moderne slike, je to živ dolgčas. Vsi pametno gledajo in večkrat posedijo, ker jih boljše možgani in noge in se sprašujejo, pa kaj hudiča je tole, nihče pa si ne upa nič reči, da ne bi bil videti neumen. Od teh slik pa boli srce. Novak se je v Albertini veliko naučil o ljudeh. Na Helmweinovi razstavi nihče razen te ženske ne sedi, njegove slike nihče, niti ta ženska, ne bi obesil v dnevno sobo, njegove slike niso dekorativne, njegove slike so grozovito in boleče natančne. Olja na platnu, ki delujejo kot fotografije.

Vsak dan z naklonom glave in pogledom brez besed pozdravi žensko, ki tesnobno ždi na klopci in vsak dan nekaj minut dlje gleda v oči deklenco na sliki. Nima občutka, da mu odzdravi. Nima občutka, da mu ne odzdravi. Čuvaj čuti, da ne čuti. Spominja ga na mačko. Gladka dlaka, pod njo pa skrivnostni zverinski kaos, ki se zanima le sam zase. Pobožaj jo lahko, ko ona to hoče, in takrat se med predenjem mogoče, samo mogoče, kaos za trenutek spremeni v kozmos. Nekatere mačke nočejo nikdar, ne glede na to, kako mehak, čist in bleščeč kožuh imajo.

Ženska vsak dan sedi dlje, preden vstane in gre dol, Novaku se zdi, da v prvo nadstropje, kjer so v razkošno opremljenih prostorih razstavljene risbe starih mojstrov, ja, tudi Dürerjev *Zajec*, kolikokrat je Novak moral povedati, kje je *Zajec*, in posebno pohoštvo. Tam je svetlo, zlato in veselo, vendar se ženska sploh ne ustavlja, gre le do zelenega predprostora sobe, ki se imenuje Sterbezimmer, kjer je v zidu skoraj neviden vhod v stranišče.

V tej predsobi so naslanjači, na katere se ženska včasih, kadar tam ni nikogar, malo usede in nasloni. Ko se odpočije, gre v stranišče, popije nekaj požirkov vode, iz torbice privleče košček črnega kruha, požveči in se vrne premišljevat pred sliko z deklico v drugo nadstropje.

Čisto suha je. Presuha. Če ne boste komu povedali, ji je rekla psihiatrinja, in začeli predelovati, se bo slabo končalo. Umrli boste. Predelati morate. Sami ne boste mogli. Pomoč potrebujete. Saj veste tisto: *Spoznali boste resnico in resnica vas bo osvobodila*. Ženska pozna resnico, ne more pa je izgovoriti. Ne more se osvoboditi. Njen kronično simuliran živčni sistem povečuje izločanje hormonov, epinerfinov, norepinerfinov, kortizola ...

Prebujajo se težka čutenja. Za njeno telo je preteklost še vedno sedanjost in razum tu ne more nič. Stresni hormoni blažijo bolečino, delujejo kot anestetiki. Res je, kar čutim, in to, kar čutim, je nič. Hipokampus je poplavljen. Svet se je ustavil.

Dogodkov si ne more priklicati v spomin, ne da bi jo ogrozil napad panike. Drži se za klopcu pred sliko, gleda čuvaja, bleda je, bori se proti izgubi nadzora, čuvaj jo čuva, to je čuvaj, na sliki ni ona, ni več ona, ona sedi na klopi v galeriji, roke, s katerimi se drži klopi, to potrjujejo, prej je bila na stranišču, pojedla je kruh, to je Albertina ... Čeprav je mračno, je vse pod nadzorom. Ne bom kričala, ne bom jokala ... Ne bom zmrznila ...

Nisem izgubila nadzora, vem, kje sem ... Vsak dan ji gre bolje.

Ženska nikoli ne spi na hrbtu. Nikoli ne leži na plaži. Ne hodi h ginekologu. Ne obiskuje zobozdravnika, ker ne bi prenesla, da bi ji kaj rinil v usta. Nima prijateljev. Nima nikogar. Ima samo cel kup težav s svojim telesom, ki vpije: Ne dotikajte se me!

Čuvaj, ki ga bolijo noge, ima telo. Odpočiva si pri ograjici. Naslonil se je in iztegnil noge. Jih razbremenil. Ženska si misli: Tu in tam me pogleda. Je z mano kaj narobe? Je z mojim telesom kaj narobe? Sem predebela? Se mi posmehuje? Ga motim? Me bo vrgel ven? Ve, da jem na stranišču? Ve, da hodim na stranišče? Kaj si misli o meni? Nekaj na njem spominja na mačko. Mačke so zahrbtne, tako zahrbtne kot ljudje, pa še bolj. Bo skočil? Mi bo kaj naredil? Koliko dlak je na mačjem kožuhu? Ena, dve ... tri tisoč petindvajset ... štetje pomaga, če šteješ, si na varnem ... Štej! Če šteješ, se ne bo zgodilo. Če šteješ, se ni zgodilo. Ženska kompulzivno šteje vse, šteje večkrat na dan, šteje večkrat na noč ... kadar misli, da je kriva, da je krivo njeno telo, pa da bi lahko kako pobegnila ... se izognila, bila bolj pridna, bolj poslušna ... potem bi oče morda odnehal ... in ne bi nikoli več ... rekel: *Sprosti se, nič hudega ne bo, samo malo še zdrži, vidiš, tako, odprii usta, pridna, vidiš, tudi tebi je všeč, sama si kriva, ko si pa tako zapeljiva ... poglej, kaj si spet naredila ...*

Punčko na sliki je sram, gnusi se sama sebi, se prezira, strah jo je, in vendar ... verjame, da jo ima oče rad. Ženska pred sliko se sprašuje, ali naj prasca prijavi. Kakšne dokaze bodo hoteli? Kakšno bi bilo lahko njeno življenje, če se vse, kar se je zgodilo, ne bi zgodilo. Če bi jo mama imela res rada? Rajši kot očeta? Je mogoče, da bi kdaj živela normalno? Terapija bo trajala več let, ji je povedala psihiatrinja. Najprej midve sami, potem s skupino, potem v svet ... znova odrasti. Normalno odrasti. Potem boste dobili svoje življenje nazaj.

Novak ve več od tega, kar misli, da ve. Gleda žensko in se mu zdi, da razume. Opazi, kako se oklepa klopi. Opazi, kako je nepremična. Res premika ustnice in izgovarja številke? Svetlolasa je in modrooka kot dekletce na platnu. Pripravljena je sedeti pred sliko dolge ure. Ker je v prostoru klima, prihaja v nogavicah in jopi. Zna se torej organizirati. Mogoče ima v torbici kak košček hrane, ki jo poje, ko nekam izgine. Najbolj skrito stranišče je v prvem nadstropju pred mrliško sobo. Nekaj mi pravi, da hodi tja. Nekaj mi pravi ...

Nekega dne, ko sta v sobi spet sama, se odloči, da nima kaj izgubiti. Ko ga ženska skrivoma pogleda, se ji čisto počasi začne približevati, ne da bi vstopil v njen osebni prostor. Pazljivo ostane na dovolj veliki razdalji.

Ali bi vam smel nekaj reči, vpraša, ne da bi se nagibal k sedeči ženski. Govori dovolj na glas, da ga lahko takoj razume, in tudi dovolj potih, da je ne bi preplašil. Ženska s strahom strmi vanj, potem pa se spomni, to je čuvaj. Poznam ga. Čuvaj ni nevaren. Bolijo ga noge, odpočiva si jih ob ograjici. Na obraz prikliče nekaj kot nasmeh in reče prosim.

Gospa, reče čuvaj in kaže z roko na sliko, če je lahko preživela ta majhna punčka, potem mislim, da bo lahko tudi ta odrasla ženska. Roka se od slike preusmeri proti ženski, kar blizu ji pride, in ženska jo gleda. Potem dvigne pogled k čuvajevemu obrazu in se čisto zares za droben trenutek nasmehne kot mačka, ki se je pustila pobožati neznani dlani.